

Festivalul Uniunii Teatrelor Europene

George BANU către Andrei ȘERBAN

Dragă Andrei,

După **Lear**, am văzut la Paris *Othello* și *Poveste de iarnă*. Ce am descoperit din această coincidență a fost revelația unui motiv: catastrofa pe care o produce nerecunoașterea „binelui” de lângă sine. La tine, Cordelia e un înger, un înger imaculat pe care Lear nu-l recunoaște, Desdemona, în spectacolul lui Vignier, e o femeie adevărată care s-ar fi putut culca cu oricine, dar care nu o face, și de aceea suferă fără de seamăn când Othello îi strigă în față: „Cine ești tu?”. Hermiona, din *Poveste de iarnă*, e și ea sancționată din eroare... Toate trei au aceeași soartă. Shakespeare vorbește despre asta, despre voalul care uneori se coboară pe ochii omului și care-l duce inevitabil spre tragedie. Dar tot același voal permite și „monștrilor” să înșele... Richard, Iago, Goneril, Regan. Iată întrebarea tragică: cum să nu te înșeli privindu-ți aproapele? Ieri seară ieșeam de la Odéon, la Paris, tot atât de trist ca după *Lear*-ul tău de la Bulandra... Câtă durere din necunoaștere!

Lear-ul tău mi s-a părut a fi un „clavecin bine temperat” cum ar spune Bach. E în glasul Marianeii, mai ales la sfârșit, o pace paradiziacă, dincolo de bine și de rău. E ce am resimțit auzind-o pe ea și privind-o pe Dorina Chiriac, care m-a făcut să mă gândesc tot timpul la Gelsomina lui Fellini și atunci când se distra cu o grație infinită, și atunci când rămăsese acolo, moartă sub ochii noștri. De fiecare dată mă mișcau sunetele aceluia murmur tragic care e semnul cel mai „just” – cuvânt drag lui Brook! – al expresiei durerii. Un clavecin, nu un pian! O șoptă, nu un strigăt.

Soluția pe care ai găsit-o cu Dragoș Buhagiar ne invită pe noi, spectatorii, să ne privim față în față, să verificăm în tăcerea sau privirea celui situat pe „malul celălalt” cum primește tragedia. Spectatorul de *vis-à-vis* e oglinda noastră. Dar după ce îl părăsim, ne întoarcem ochii la dreapta sau la stânga și descoperim, astfel, când deșertul cu dune, peisaj dincolo de timp și istorie, când ruinele ce amintesc parcă *The Twins* new-yorkeze după 11 septembrie și ne proiectează în plină catastrofă modernă, în inima propriei noastre istorii. Între ele, spațiul de joc, arena unde ființele se sfâșie și distrug. Și de aceea, poate mai mult ca oricând, acest *Lear* „temperat” devine la tine un *Lear* cu adevărat cosmic și, din când în când, liric, grație aceluia Schubert care-l acompaniază „șoptit”. Muzica ne duce dincolo de cuvinte, le prelungește și le face să reverbereze în noi. „Să spun ce simțim și nu ce se cuvine!”, cuvinte din *Lear* cum în *Othello* am auzit o frază la fel de grea de sens: „oamenii ar trebui să fie ceea ce par!”. Și câte altele: „Eu nu mai am chef să joc rolul ăsta / E greu să joci rolul nebunului, când ai în față durerea adevărată”. Iată teatrul destrămat din întâlnirea cu tragedia vieții!

Ca să nu mă întind, căci sunt multe de spus, aș vrea să-ți mărturisesc cât mi-au plăcut costumele Liei Manțoc, nici decorative, nici seci. Ele se înscriu admirabil și în decorul lui Dragoș, și în spiritul spectacolului tău. Adevărate crochiuri plastice și însemne identitare.

„Temperând” vorbele, tu mi-ai permis să-l aud pe Shakespeare din intimitatea cea mai apropiată. Pentru că se „retrage”, spectacolul tău face să „răsune” mai mult ca oricând textul în noi, și ecoul lui îl port cu mine și în această dimineață când îți scriu. „Trageți cortinele, eu mă retrag”. Putem trăi o viață cu Shakespeare.

Te îmbrățișez,
Biță

P.S. Traducerea, excepțională. Nici abuziv modernă, dar nici prăfuită. De azi și de atunci...

Dorina CHIRIAC